

ПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

О.О. Гоменюк

Національний університет харчових технологій

У зовнішньоекономічній діяльності завжди присутні обставини, які можуть порушити здійснення будь-якої операції. Деякі із цих обставин носять політичний характер, не залежать від учасників договору, є непередбачуваними, а їх наслідками можуть бути збитки у великих розмірах. Ці непередбачувані події одержали назву політичних ризиків. Політичний ризик — це сукупність всіх рішень та подій політичного або адміністративного характеру на національному або міжнародному рівні, що можуть спричинити економічні, комерційні, фінансові втрати для підприємства — імпортера, експортера та підприємства, що інвестує за кордон [1, с. 20].

Політичний ризик пов'язаний з політикою та діями уряду або громадськості приймаючої країни, які стосуються більшості експортних і інвестиційних операцій компанії. При цьому важливу роль грають взаємини країни-експортера й країни-реципіента, зокрема наявність укладеного між ними договору про співробітництво, про захист прав інвесторів, про уникнення подвійного оподаткування. Також дуже важлива роль громадськості. Дійсно, політичний ризик впливає не тільки з дій або бездіяльності органів влади, але може бути наслідком народних хвилювань, страйків, безладів — тобто всього того, що є результатом загальних несприятливих умов у країні.

Крім того, зростаюча взаємозалежність національних економік спричиняє появу нових аспектів ризику, і тепер доводиться брати до уваги події у третіх країнах, дії міжнародних організацій і політику регіональних інтеграційних союзів.

При організації роботи з оцінки ризиків спочатку проводять їхній поділ на дві категорії — ризики макrorівня й ризики макrorівня:

- макropolітичний ризик зачіпає всі економічні суб'єкти даної країни без винятку й оцінюється по політичних, соціальних, економічних, юридичних параметрах у кожній країні;

- мікropolітичний ризик стосується тільки певних підприємств і його оцінка здійснюється для кожної зовнішньоекономічної операції окремо.

Інший поділ політичних ризиків засновано на критерії вибіркості:

- ризик, викликаний регулятивними діями, які зачіпають всіх суб'єктів;
- ризик, викликаний дискримінаційними мірами, які ставлять певні підприємства в більше вигідне положення в порівнянні з іншими;
- ризик, викликаний вибіркочним втручанням, що впливає на діяльність одного підприємства.

По видах суб'єктів, що генерують ризик, виділяють ризики, викликані діями уряду, парламентської опозиції, груп непарламентської опозиції, закордонних урядів.

Залежно від органів влади, що впливають на здійснення комерційних або інвестиційних операцій, політичні ризики можна поділити на ризики, що виникли в результаті дії уряду приймаючої країни, уряду країни, в якій знаходиться підприємство, та наднаціональних органів влади.

На основі структурних і функціональних елементів політичний ризик розділяється на п'ять категорій:

- ризик трансферу: обмеження експорту продукції або ресурсів;
- операційний ризик: виникає при операційній діяльності підприємств;
- ризик модифікації регулюючих норм;

- ризик втрати власності, наприклад націоналізація;
- контрактний ризик (розірвання контракту).

Найбільш загальна класифікація ґрунтується на поділі політичних ризиків, що виникли в результаті непередбачених подій під впливом загальної ситуації в країні, і ризиків, викликаних діями органів влади. Ця класифікація поєднує практично всі види політичних ризиків:

- непередбачені події (революція, зміна влади, зміни в уряді, війна, політичні безладдя, громадянська війна, збиток, заподіяний іноземним співробітникам);
- дії органів влади:
- політичного характеру (конфіскація активів, введення ембарго, зміна законодавства, розривши відносин, неправомірними або обумовлений політичними мотивами відкликання гарантії, розірвання контрактів із приватними покупцями внаслідок дій влади);
- адміністративного характеру (анулювання ліцензій, перешкодження здійсненню експортно-імпортних операцій);
- макроекономічного характеру (заборона на конвертацію або переклад засобів за кордон, кардинальні зміни в проведеній економічній політиці);
- мікроекономічного або фінансового характеру (однобічне розірвання контракту державним підприємством, неплатіж з боку державних покупців, недотримання арбітражних постанов, непостачання продукції).

Проблема управління політичними ризиками полягає у складності їх прогнозування і оцінки, тому для зниження їх впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємства проводять постійний моніторинг, складають карти ризиків, проводять страхування таких ризиків, а також найчастіше відносять ці ризики у контрактах до форс-мажорних обставин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карякин М.Ю. Страхование политических внешнеторговых операций и международных инвестиций / М.Ю. Карякин. — М.: «Авуар консалтинг», 2002. — 144 с.
2. Бочарников В.П. Риски во внешнеэкономической деятельности предприятия / В.П. Бочарников, С.М. Репецкий. — К.: ООО «ИнтерПед», 2007. — 124 с.
3. Вітлінський В.В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності. Навч. посіб. / В.В. Вітлінський, Л.Л. Маханець — К.: КНЕУ, 2008.